Pojem non-agrese u Murrayho N. Rothbarda a jeho korekce

THE CONCEPT OF NON-AGGRESSION OF MURRAY N. ROTHBARD AND ITS CORRECTION

Lukáš Augustin Máslo¹

Abstrakt: Autor v tomto článku rozporuje pojem non-agrese Murrayho N. Rothbarda a využívá při tom to, co nazývá paradoxem non-agresivní vraždy. Autorovou ambicí není nic menšího než rozbít základy Rothbardovy politické filosofie a využívá přitom důkaz sporem, tedy fakt, že vyvrácení kontradiktorního opaku jako nepravdivého je za podmínek úplné disjunkce zároveň důkazem pravdivosti dokazované teze. Dokazovanou tezí je zde teze: v určitých případech existují pozitivní práva a povinnosti, tedy práva a povinnosti nevyplyvající ani ze smlouvy, ani z předešlé agrese. O této skupině práv a povinností však Rothbard říká, že ve skutečnosti neexistuje. Důvodem dle Rothbarda je, že takováto pozitivní práva a povinnosti by porušovaly sebevlastnictví povinovaného, resp. jeho právo k vlastní osobě a majetku. Autor tohoto článku naopak jejich existenci dokazuje poukazem na nepravdivost kontradiktorního opaku („pozitivní práva nikdy neexistují“), kterou ukazuje na uvedených paradoxech obklíčitele, majitele člunu, hostitele a skokana. Určité konkrétní majetkové právo nemůže mít subjekt A i subjekt B současně a ve stejném rozsahu. Zatímco však Rothbard tvrdí, že majetkové právo může vyplývat pouze ze smlouvy či z předchozí agrese (jako právo na kompenzaci), autor tohoto článku argumentuje, že majetkové právo nemusí vyplývat pouze ze smlouvy či z předchozí agrese, a dokazuje to existencí případů, kdy popření mimo-smluvního majetkového práva implikuje paradox non-agresivní vraždy: subjekt, který naplánuje úkladnou vraždu, se nedopouští protiprávní agrese. Což je rozpor. Ergo, teze „pozitivní práva nikdy neexistují“ je nepravdivá. Ergo, pravdivá je autorem dokazovaná teze. Mimo-smluvní práva a povinnosti se tedy nachází v obsahu správně pojatého pojmu sebevlastnictví a úkladná vražda se nikdy nenachází v rozsahu správně pojatého pojmu non-agrese.

Klíčová slova: non-agrese, sebevlastnictví, libertarianismus, pozitivní práva, negativní práva.

Abstract: The author of this paper attacks the concept of non-aggression of Murray N. Rothbard making use of the paradox of a non-aggressive murder as the author calls it. The author's ambition is nothing less than to undermine the very foundations of Rothbard's political philosophy. To this purpose, he makes use of the non-contradiction principle, i. e. the fact that a disproval of the contradictory opposite is - under a condition of a complete disjunction - equal to a proof of the truthfulness of the thesis in question. The thesis in question is: in some cases, positive rights and duties do exist, i. e. in some cases, rights and duties do exist which do not follow either from a contract or from a preceding aggression. About this category of rights and duties Rothbard says that it does not exist at all. Rothbard gives the following reason: any such positive rights and duties would violate the self-ownership of the obliged subject or the obliged subject's right to his own person and property. The author of this paper, on the contrary, proves the existence of such positive rights and duties by pointing out the untruthfulness of the contradictory opposite ("positive rights never exist") which he demonstrates by the exposition

¹ Katedra ekonomie, Fakulta národohospodářská, VŠE v Praze, lukas.maslo@vse.cz .

Věnuji Stanislavovi Devyatovskému. Svému kamarádovi Stanislavovi Devyatovskému vděčím za řadu klíčových rad a postřehů, bez nichž by tento článek nikdy nevznikl.

of the paradoxes of the encircler, the boat owner, the host and the jumper. A certain concrete property right cannot be held by a subject A and a subject B at the same time and to the same extent. However, while Rothbard contends that a property right can only follow from a contract or from a preceding aggression (as a right to a recompense), the author of this paper argues that a property right does not need to follow only from a contract or from a preceding aggression. The author proves this statement by the existence of cases when a denial of an extra-contractual property right implies a paradox of a non-aggressive murder: a subject which plans a premeditated murder does not commit an illegitimate aggression. Which is a contradiction. Ergo, a thesis “positive rights never exist” is not true. Ergo, the thesis defended by the author of this paper is true. So, extra-contractual rights and duties are within the intension of the correctly conceived concept of self-ownership and a premeditated murder is never in the extension of the correctly conceived concept of non-aggression..

Keywords: non-aggression, self-ownership, libertarianism, positive rights, negative rights.

1 Nástin Rothbardovy pozice²

Majetková práva jsou podle Rothbarda jedinou existující kategorií práv, protože celou strukturu majetkových práv lze vyvodit z axiomu sebevlastnictví na základě směny, daru a prvotní okupace. Jiná než majetková práva z axiomu sebevlastnictví neplynou. Ba co víc, jiná než majetková práva jsou s axiomem sebevlastnictví v rozporu. Tento rozpor nelze zpochybnit. Jakékoli pozitivně definované právo osoby B vůči osobě A, které nemá svůj původ v dobrovolné směně, v daru či v nároku na odškodnění za předešlé porušení majetkových práv osoby B osobou A znamená proto porušení majetkových práv osoby A, přičemž uplatňování takovýchto pozitivně definovaných práv je aktem protiprávní agrese vůči osobě A. Rothbardovský imperativ non-agrese proto říká, že jediným omezením majetkových práv osoby A směřují být majetková práva osoby B. Stejně jako Rothbard bazíruje na tom, že co porušuje majetková práva kohokoli, to je protiprávní, tak bazíruje i na tom, že co neporušuje ničí majetková práva, není protiprávní. Právě zde má kořeny Rothbardův morální relativismus. Podle Rothbarda je morálnost, či nemorálnost lidského jednání otázkou osobní etiky. Je tedy zcela subjektivní:

Sadowského definice [viz Sadowski, 1966, pozn. autora] vyzdvihuje klíčový rozdíl, jehož se v této práci budeme držet, a sice rozdíl mezi právem člověka a morálností nebo nemorálností výkonu takového práva. Budeme zastávat stanovisko, že je právem člověka dělat si se svým tělem, co uzná za vhodné. Je jeho právem nebýt při výkonu tohoto práva obtěžován či rušen. Jaké jsou však morální nebo nemorální způsoby výkonu takového práva, to je otázka osobní etiky, ne politické filosofie. (Etika svobody, s. 71)

Na příkladu práva na pomluvu tuto distinkci Rothbard vysvětluje zcela jasně:

Můžeme snadno připustit, že šíření pomluv o druhých je vysoce nemorální. Nicméně musíme uznat právo kohokoli pomluvy šířit. (Etika svobody, s. 175).

2 K otázce sebevlastnictví³

V této sekci předkládám kritiku Rothbardova pojmu sebevlastnictví z perspektivy klasické, aristotelsko-tomistické filosofie. Nuže, mít majetkové právo znamená, že mi určitá věc nebo osoba náleží. Mít právo na něco je vztahem mezi mnou a tím něčím. Majetkové právo je tedy vztahem mezi mnou a věcí či osobou, jež mi náleží. Majetkové právo k sobě samému je tedy vztahem mezi mnou a mnou samým. Esencí vztahu však je, že je mezi dvěma. Sebevlastnictví je vztahem k sobě samému. Je-li však kdo v určitém vztahu vlastníkem, nemůže být současně v témže vztahu vlastněným.

Námítka: Já jakožto vlastněný náležím sobě samému jakožto vlastníkov. Vlastněný a vlastník jsou sice reálně totožní, avšak aspektuálně mezi nimi lze činit distinkci. Vlastněná věc není ontologicky závislá na vlastníkov, takže nelze říct, že věc ontologicky závisí na sobě samé, což by byl rozpor.

Odpověď: Jedinou distinkcí mezi vlastníkem a vlastněným je v případě sebevlastnictví právě onen aspekt vztahu vlastnictví, protože reálně je vlastník totožný s vlastněným. Vlastněný tedy náleží vlastníkov jakožto vlastněný a vlastník vlastní vlastněného jakožto vlastník. To, co tedy odlišuje vlastníka od vlastněného, je vztah vlastnictví. Čím se liší vlastník od vlastněného? Tím,

² Rothbardovým pojetím práva a morálky se na stránkách E-LOGOSu zabýval například Kostka (2012). Tímto článkem bych rád na tuto diskusi navázal, byť z poněkud odlišné perspektivy.

³ Problémem sebevlastnictví u libertariánů se zabývá dále též např. Brenkert (1998), Taylor (2005) ad.

že vlastněný náleží vlastníkov. Ale vlastněný, nemá-li dojít k rozporu, může být k vlastníkov ve vztahu vlastnictví pouze potud, pokud je od vlastníka odlišný. Ale odlišný je od něj právě a jediné tím, že se k němu má jakožto vlastněný. Vztah sebevlastnictví tedy předpokládá odlišnost mezi vlastníkem a vlastněným: odlišnost mezi vlastníkem a vlastněným tedy logicky předchází sebevlastnictví. Tato odlišnost však sama toto sebevlastnictví předpokládá: předpokládá existenci vztahu, jenž této odlišnosti dává její esenci. Bez vztahu mezi vlastníkem a vlastněným není distinkce vlastník – vlastněný. Tato distinkce však v případě sebevlastnictví vztah vlastnictví k sobě samému umožňuje. To je rozpor.

Námítka: A co evangelijní přikázání „Miluj bližního svého jako sebe sama.“ Pokud nelze mít vztah k sobě samému, nelze tedy ani milovat sebe sama.

Odpověď: Milovat někoho však není akcident vztahu, nýbrž akcident činnosti. Milovat někoho není vztah, nýbrž akt vůle, a ten je činností. Činnost přitom může být zaměřena k sobě samému, milující a milovaný mohou být reálně totožní. V tom není rozpor. O rozpor by šlo, kdyby milování bylo vztahem.

Námítka: Milovat je činnost, být milován je trpnost. To, jak se má činný k trpnému, je vztah. A subjekt nemůže být současně činným a trpným v témže vztahu. Nemůže tedy milovat sám sebe. Anebo může být činným a trpným v témže vztahu, a potom může milovat sám sebe i vlastnit sám sebe.

Odpověď: Milovat někoho znamená přát mu dobré. Být milován znamená, že mi někdo přeje dobré. Milovat sám sebe tedy znamená přát dobré sám sobě. Milovat sám sebe znamená, že já přeji dobré sobě jakožto někomu, kdo, kromě jiného, má i ten akcident, že sám sobě přeje dobré. „Milující“ je tedy akcident, „milovaný“ je celá substance včetně akcidentu „milující“. Není tedy pravda, že tentýž subjekt je v témže vztahu současně činným a trpným. Není pravda, že tentýž subjekt je v tomtéž ohledu milujícím i milovaným. Činným subjektem je totiž subjekt pouze jakožto milující, zatímco trpným subjektem je celý subjekt jakožto substance. Vlastníkem je však subjekt jakožto vlastníci, zatímco vlastněným je subjekt jakožto vlastněný. V případě sebevlastnictví je tedy subjekt současně vlastníkem a vlastněným, přičemž aspektuální distinkce mezi reálně totožným vlastníkem a vlastněným je předpokladem sebevlastnictví a současně sama sebevlastnictví předpokládá.

Námítka: A co tělesné akcidenty? Nejsem snad vlastníkem svých tělesných akcidentů? Ale soubor tělesných akcidentů je celé tělo. Nejsem tedy vlastníkem svého těla?

Odpověď: Nikoli. Tělesná materie je složkou substance „člověk“, druhou složkou této substance je pak duše. Tělesné akcidenty jsou akcidenty této substance, tedy moje akcidenty. Samozřejmě v realitě nemůže tělo existovat bez akcidentů, ale pojmově lze abstrahovat tělo od jeho akcidentů. K těmto tělesným akcidentům mám jakožto tělesně-duchovní substance vlastnické právo uživací, stejně jako k duševním akcidentům. Hovoříme-li tedy o sebevlastnictví, potom pouze ve smyslu, že člověk (tělesně-duchovní substance) vlastní své tělesné a duševní akcidenty.

3 Paradox o non-agresivní vraždě, typ I⁴

Rothbardovský imperativ non-agrese říká, že jediným omezením mých majetkových práv jsou majetková práva druhého. Porušuji-li tedy majetková práva druhého, dopouštím se protiprávní agrese. Uvažujme následující dva případy. V prvním případě osoba A skoupí pozemky

⁴ K tématu libertariánských paradoxů srov. např. Rockwell (2013).

obklopující pozemek osoby B. Bez dovolení osoby A nemůže obklíčený majitel pozemku, osoba B, vstoupit na pozemek obklíčitele, osoby A. Osoba A má plné právo násilím vyhnat osobu B ze svého pozemku, pokud osoba B na jeho pozemek bez dovolení vstoupí. Osobě B tedy hrozí, že dříve či později zemře hladem, neboť právě to je cílem osoby A. Ve druhém případě majitel člunu pozve na projížďku na otevřeném moři svého známého, a když jsou na otevřeném moři, řekne mu, že už si ho ve svém člunu nepřeje. Známy musí vystoupit a plavat na otevřeném moři a dříve nebo později se utopí. Situace je tedy v obou případech taková, že obklíčený majitel pozemku i známý na člunu se musí dopustit protiprávní agrese, aby zachovali své sebevlastnictví (vlastnictví svých tělesných a duševních akcidentů). Vzata z druhé strany, bazírováním obklíčitele, resp. majitele člunu na svých vlastnických právech stává se obklíčitel (/majitel člunu) účinnou příčinou zániku sebevlastnictví obklíčeného (/známého na člunu). Neporuší-li obklíčený (/známý na člunu) vlastnická práva obklíčitele (/majitele člunu), zanikne jeho vlastnické právo k vlastním tělesným a duševním akcidentům v důsledku zániku vlastního subjektu. Pokud by tato situace nebyla způsobena obklíčitelem (/majitelem člunu), šlo by namítnout, že obklíčitel (/majitel člunu) nemá s problémem obklíčeného (/známého na člunu) společné více, než se náhodou nachází ve stejný čas na stejném místě, a obklíčený (/známý na člunu) nemá tedy větší právo vstoupit na pozemek obklíčitele (/zůstat na člunu) než má nemocná žena na dotek chladivé ruky Henryho Fondy na svém horečnatém čele (viz Etika svobody, s. 147). Avšak v našem případě tento argument použit nelze, protože obklíčitel (/majitel člunu) tuto situaci záměrně způsobil s cílem zavraždit druhého člověka. Podle Rothbardových definic se však nejedná o protiprávní agresi. Příklad s člunem má analogii v této situaci, kterou Rothbard popisuje:

Vhodné základy pro analýzu interrupce spočívají v absolutním právu každého člověka na vlastnictví sebe sama. Z toho bezprostředně vyplývá, že každá žena má absolutní právo ke svému tělu, že má absolutní nadvládu nad svým tělem a vším, co je uvnitř. To jest včetně plodu. Většina plodů se nachází v matčině lůně, protože matka s touto situací souhlasí, leč jedná se o souhlas svobodně udělený. Avšak rozhodne-li se matka, že v sobě již nadále nechce plod nosit, stává se plod v jejím těle parazitickým „vetřelcem“ a matka má naprosté právo vykázat tohoto vetřelce ze své domény. (Etika svobody, s. 146)

Podobně majitel člunu může zpočátku souhlasit, že vezme na palubu svého známého, ale rozhodne-li se později na širém moři, že na svém člunu již nechce vézt svého známého, má právo ho požádat, aby palubu opustil, podobně jako člověk, který pozve do svého domu návštěvu, a později, když se cítí unavený, má právo požádat návštěvu, aby odešla. Nechce-li známý palubu člunu opustit, stává se vetřelcem a majitel člunu má naprosté právo vykázat tohoto vetřelce ze své vlastnické domény. Pokud fakt, že vykázání dítěte z domény matky potratem znamená automaticky jeho usmrcení roztrháním na malé kousky, není relevantní, proč by měl být relevantní fakt, že vykázání známého majitelem člunu z jeho domény znamená smrt známého utonutím? Relevantní není zřejmě ani možná námitka, že majitel člunu uzavřel se svým známým implicitní smlouvu, že ho doveze zpátky ke břehu, neboť vymahatelné jsou podle Rothbarda pouze smlouvy,

kde již došlo k převedení majetkového nároku, a kde tudíž neschopnost dodržet smlouvu znamená, že majetek druhé strany je bez jejího svolení zadržen provinivší se stranou (implicitní krádež). (Etika svobody, s. 180).

Majitel člunu však svému známému porušením smlouvy o tom, že ho dopraví z širého moře zase zpět ke břehu, žádný majetek nezadržuje.

V případě obklíčitele i majitele člunu tu tedy máme člověka, který promyšleně a cíleně realizuje výkon svého majetkového práva takovým způsobem, aby způsobil smrt druhého člověka, ale nedopouští se přitom protiprávní agrese. Naproti tomu krok, učiněný druhým člověkem s cílem zachránit svůj život, a tím i zachovat své sebevlastnictví, je v obou případech protiprávní agresí. Může-li se tedy úkladná vražda nacházet v rozsahu Rothbardova pojmu non-agresivního jednání a, na druhé straně, obrana proti úkladnému vrahovi vypadává z rozsahu Rothbardova pojmu legitimní agrese, potom stojí za úvahu, zda obsahy těchto pojmů nebyly Rothbardem vymezeny chybně. Nebo i zde platí Sadowského distinkce, podle které je taková úkladná vražda sice amorální, ale neporušuje ničí práva?

4 Paradox o non-agresivní vraždě, typ II

Uvažujme tento právní případ. Osoba A ví, že osoba B má těžkou alergii na určitou potravinu. Pozve ji k sobě domů a do všech potravin, které budou ležet na stole, dá tento alergen. Dá si přitom dobrý pozor, aby potraviny hostu nenabízel. Počká, až si host dovolí, jestli si může vzít, a pouze mu řekne, že ano. Hostitel nenutí hosta, aby tyto potraviny jedl. Pokud host požije kteroukoli z potravin obsahujících alergen, činí tak z vlastní vůle. Hostitel se na něm tedy žádné agrese nedopouští. Nemá povinnost oznamovat hostu, že se potraviny ležící na stole obsahují ten či onen alergen. Tento příklad lze modifikovat. Namísto alergenu dá hostitel do všech potravin smrtelný jed. Sám si navíc vezme protijed, aby se pojistil. Má hostitel povinnost oznamovat svému hostu, že potraviny, které jsou na stole, jsou otrávené? On ho přeci nenutí, aby je jedl. Prostě je jenom nechá na stole. Lze vznést námitku: došlo k porušení implicitního slibu. Souhlasem s návštěvou svěruje host do rukou hostitele své tělesné zdraví. Host má nyní tedy vymahatelné právo být hostitelem chráněn a hostitel implicitně slibuje, že tak učiní. Host tedy činí z hostitele vlastně svého zmocněnce. Zmocněnce, jehož povinností je pečovat o zmocnitelovo zdraví. Avšak sám Rothbard (Etika svobody, kap. 19, s. 181f.) říká, že slib není vymahatelný jen proto, že slibující vyvolal v druhé straně určitá očekávání. Aby byl slib vymahatelný, musí dojít k převodu majetkových práv, takže se porušení slibu stane implicitní krádeží. V tomto případě však hostitel-zmocněnec nepřijal za svou službu platbu. Pokud za platbu nepovažujeme samotnou návštěvu. Jelikož tedy hostitel-zmocněnec nepřijal platbu, jeho údajný implicitní slib starat se o zdraví svého hosta není vymahatelný. Hostitel tedy nemá povinnost oznamovat hostu, že potraviny na stole obsahují alergen nebo že jsou otrávené, protože povinnost může vzniknout pouze na základě svobodně uzavřené smlouvy. Svobodně uzavřená smlouva je pak vůči osobě B vymahatelnou pouze, dochází-li při ní k převodu majetkových práv od osoby A k osobě B. Smlouva, nakolik je vymahatelná, a tedy nakolik je platná, spočívá buď ve výměně jednoho majetkového práva za jiné majetkové právo (a tato smlouva je garancí pro obě strany, aby druhá strana nechtěla v budoucnu tuto výměnu revidovat), nebo ve výměně slibu za majetkové právo. Analogií paradoxu hostitele je paradox skokana. Jeden subjekt pozve druhý, aby si šli společně zaplavat. Pod hladinu vody v jezeře ovšem nastraží past. Ví přesně, ve kterém místě pod hladinou se past nalézá. Když oba dorazí na místo, skočí do vody, velmi blízko nastražené pasti, tak, aby se jí ovšem vyhnul. Nenutí svůj doprovod, aby ho ve skoku následoval.

Poukazem na paradox hostitele (resp. skokana) na druhou stranu rozhodně nemám v úmyslu dokazovat, že v Rothbardově anarchokapitalistické společnosti by takováto vražda hostiteli prošla. To by bylo nepochopení mého cíle. Mým cílem je pouze dokázat, že takováto vražda by hostiteli prošla v Rothbardově anarchokapitalistickém právním řádu. Použijeme-li Rothbardovu terminologii, tedy takováto vražda je sice vysoce nemorální, ale hostitel má plné právo se jí dopustit (srov. Etika svobody, kap. 16, s. 175), protože nejde o protiprávní agresí.

Je to tedy skutek v podobné kategorii jako když rodič nechá své dítě zemřít hladem. Dle Rothbarda prý sice nemorální, ale ne protiprávní.

Co je to vlastně Rothbardův anarchokapitalistický právní řád? Rothbard přeci odmítá myšlenku státu jakožto vynucovatele práva, resp. myšlenku státu jako takového vůbec (Etika svobody, kap. 24, s. 235). A bez státu nelze přeci mít na určitém území jednotný právní řád. Nuže, Rothbardova anarchokapitalistická společnost je natolik stabilní, nakolik velké procento v ní tvoří rothbardovští anarchokapitalisté. Na druhou stranu rothbardovští anarchokapitalisté nejsou pacifisté a vyznávají právo na sebeobranu (Etika svobody, kap. 12, s. 125f.), takže vůči narušovatelům Rothbardova anarchokapitalistického právního řádu založeného na svobodné směně vlastnických titulů mohou použít sílu z tohoto titulu. Násilné vynucování jakýchkoli norem chování přesahujících rámec ochrany majetkových práv je však nepřipustné (Etika svobody, kap. 12, s. 125f.). A co bojkot jedinců chovajících se nemorálně, ale nikoli protiprávně? Jako například bojkot hostitelů vraždících své hosty jedem v jídle nebo bojkot rodičů nechávajících své děti zemřít hladem? Není takovýto bojkot násilným vynucováním určitých norem chování přesahujících rámec ochrany majetkových práv? Vždyť takovýto bojkot nutí bojkotované zdržovat se určitého druhu chování, na které mají plné právo. To je sice pravda, ale bojkotěři mají zrovna tak právo bojkotovat tyto jedince (Etika svobody, kap. 12, s. 125). Nikdo nemá povinnost směřovat s hostitelem z našeho příkladu. Že využití práva nesměňovat s tímto člověkem vytváří na tohoto člověka tlak, aby změnil své chování, které je plně v souladu s právem, ale je nemorální, je pouze vedlejší produkt využití tohoto práva. Za násilný nelze takovýto tlak považovat. V logice rothbardovského argumentu nejde zkrátka o agresi. Z mého pohledu nejde ani o nespravedlnost. Bojkot vraha tedy splňuje podmínky non-agresivního jednání v rothbardovském kontextu a současně splňuje podmínky spravedlivého jednání v kontextu morálky klasické aristotelsko-tomistické filosofie. Ačkoliv docházím ke stejnému závěru jako Rothbard (tj. k závěru, že bojkot vraha není protiprávní), je nutné podotknout, že důvody jsou odlišné. Zatímco Rothbard obhajuje jakýkoliv bojkot (tím spíše pak bojkot vraha) na základě axiomu sebevlastnictví, já bojkot vraha (nikoli však nutně bojkot v jiných případech!) považuji za spravedlivý z důvodů daných legální a distributivní spravedlností. K odlišnostem mezi rothbardovským anarchokapitalismem a klasickou aristotelsko-tomistickou filosofií v otázce bojkotu zločinců a obecně v otázce trestu se mám v úmyslu v budoucnu vyjádřit v samostatném článku.

Co mají společného obklíčitel a vražedný hostitel? Dopouštějí se nespravedlnosti, ale nikoli protiprávní agrese. Obklíčitel tím, že naplánuje a spáchá vraždu tím, že odmítne obklíčenému realizovat částečné užívací právo ke svému pozemku. Hostitel tím, že naplánuje a spáchá vraždu tím, že neinformuje hosta. Nespravedlnost znamená, že odnímám druhému to, na co má právo. Má obklíčený právo na částečné užívací právo k obklíčitelově pozemku? Má host právo na informace o tom, že jídlo na stole obsahuje jed? Jak obklíčitel, tak hostitel tedy zosnují věci tak, aby jejich *konání* až do času *t* nebylo protiprávní agresi, a aby jejich *nekonání* od času *t* dále bylo účinnou příčinou smrti jejich oběti. V žádný konkrétní moment je tedy nelze usvědčit z toho, že páchají protiprávní agresi. Přitom však jejich konání a následné nekonání vzaté jako celek je zaměřené k agresivnímu cíli. Částečné užívací právo obklíčeného k pozemku obklíčitele implikuje povinnost obklíčitele umožnit obklíčenému vstup na svůj pozemek. Právo hosta na informaci implikuje povinnost hostitele informovat ho. Ani v jednom případě tedy povinnost non-agresivního vraha nevyplývá z dobrovolně uzavřeného kontraktu. Jiné povinnosti než povinnosti vyplývající z kontraktu (nebo z předešlé agrese) však rothbardovský anarchokapitalista neuznává (srov. Etika svobody, kap. 14, s. 148). Povinnosti nevyplývající ze smlouvy (či předešlé agrese) totiž nejsou vyvoditelné z axiomu sebevlastnictví, ani z imperativu non-agrese, jenž je výrazem respektu k sebevlastnictví druhého. Mít povinnost někoho

informovat, když jsem se k tomu nezavázal ve smlouvě? To přeci z mého sebevlastnictví, ani z respektu k sebevlastnictví druhého nevyplyvá.

5 O tzv. negativních a pozitivních právech

Každý vlastní sám sebe (Etika svobody, kap. 8, s. 93f.) a plody své práce (Etika svobody, kap. 8, s. 96), tato majetková práva může svobodně směňovat s druhými, a jakékoliv pozitivně definované povinnosti vůči druhým (tj. povinnosti konat) vznikají pouze na základě svobodně uzavřené smlouvy (srov. Etika svobody, kap. 14, s. 148). Nikdo tedy není povinen konat něco, k čemu se nezavázal ve smlouvě podložené směnou majetkových práv. Člověk není povinen plnit své sliby, rodič není povinen živit své dítě ((srov. Etika svobody, kap. 14, s. 148), hostitel není povinen oznamovat svému hostu, že jídlo na jeho stole je otrávené, občan není povinen přispívat placením daní k obecnému blahu. Povinnost konat něco, k čemu jsem se nezavázal ve smlouvě podložené směnou majetkových práv, by bylo narušením mého sebevlastnictví. A narušení mého sebevlastnictví je agresí vůči mé osobě. Toto právo zůstat pasivním tedy vyplývá z mého sebevlastnictví. Přesněji řečeno: toto právo zůstat pasivním (tj. nekonat) vyplývá z toho, jak je mé sebevlastnictví vymezeno.

Z výše řečeného vyplývá, že vůči druhému člověku nemohu mít žádnou povinnost, dokud na mě on nepřevéde nějaké majetkové právo nebo dokud se nedopustím vůči němu agrese, jež by vyžadovala reparaci. Povinnost vůči druhému vzniká až v důsledku dobrovolného převodu či agresivního odejmutí majetkového práva. Proto slib neukládá slibujícímu povinnost. Proto rodičovství neukládá rodičům povinnost. Proto ohrožení života jednoho neukládá povinnost druhému. Proto členství ve společnosti neukládá jednotlivci povinnost vůči společnosti. Dobře tedy, ale odkud Rothbard ví, že povinnost vůči druhému vzniká pouze na základě převodu či odejmutí majetkového práva? Vyvozuje to z principu non-agrese. A odkud ví, že princip non-agrese („na nikoho neútoč“) platí? Ví to z obsahu pojmu sebevlastnictví: „vlastníš sám sebe“ $\Leftrightarrow$ „nikomu nic nedlužíš“. Imperativ non-agrese vyjadřuje respekt k sebevlastnictví druhých. Jestliže i druzí vlastní sami sebe a nic mi nedluží, nemám právo na ně útočit. Mohu to sice udělat, ale bude to protiprávní agrese. Tento imperativ lze vyjádřit deskriptivně: „nemáš právo na nikoho útočit“. Imperativ lze tedy vyjádřit také takto: „nemáš právo dopouštět se vůči druhému protiprávní agrese“. Axiom dělá axiomem poznaná vnitřní nutnost. Avšak poznaná vnitřní nutnost je poznaná buď na základě vyvození z jiné poznané pravdy nebo na základě bezprostředního nahlížení nemožnosti kontradiktorního opaku (tomu se říká důkaz sporem). Kontradiktorním opakem axiomu „nikomu nic nedlužíš“ je teze „někdy můžeš mít vůči druhému povinnost, jež nevyplyvá ze smlouvy nebo z agrese“. Existenci takovéto povinnosti Rothbard vylučuje na tom základě, že by porušovala sebevlastnictví povinovaného, resp. jeho právo k vlastní osobě a majetku:

Samotný koncept „práv“ je na druhé straně „negativní“, vymezuje oblasti lidské působnosti, do nichž nemůže žádný člověk řádně zasahovat. Nikdo tedy nemůže mít „právo“ přinutit někoho vykonat pozitivní úkon, protože v takovém případě donucení porušuje právo přinuceného jedince k jeho osobě nebo majetku. Můžeme tak říct, že člověk má právo ke svému majetku (tj. právo na jeho nerušené užívání), ale nemůžeme říct, že někdo má „právo“ na „životní minimum“, protože by to znamenalo, že nějakí jiní lidé musí být donuceni mu toto minimum poskytovat, což by porušovalo jejich majetková práva. Logicky z toho vyplývá, že ve svobodné společnosti nemůže být žádnému člověku hozena na krk zákonná povinnost činit cokoli pro druhého, jelikož by to porušovalo jeho práva. Jediná zákonná povinnost, již má jeden člověk vůči druhému, spočívá ve vzájemném respektování svých práv. (Etika svobody, kap. 14, s. 148).

Vlastní-li tedy každý sám sebe (axiom sebevlastnictví), nesmí nikdo na druhé útočit (imperativ non-agrese). To z toho vyplývá. Útok = porušení práva sebevlastnictví. Vlastní-li každý sám sebe (=axiom sebevlastnictví), je protiprávní agresí (=porušením imperativu non-agrese) toto sebevlastnictví porušovat. Přinutit druhého vykonat pozitivní úkon prý „porušuje právo přinuceného jedince k jeho osobě nebo majetku“. Jinými slovy, vynucování pozitivního práva subjektu A porušuje majetková (tj. negativní) práva subjektu B. Zde ovšem Rothbard implicitně předpokládá, že na tento pozitivní úkon nemá zmíněný subjekt právo. Proč ho nemá? Protože by tím porušoval majetkové právo donucovaného. Ale co když je to naopak? Co když donucovaný bazírováním na svém domnělém majetkovém (negativním) právu porušuje pozitivní právo donucovatele? Jako je tomu v případě obklíčitele a obklíčeného z našeho příkladu? V tom případě se samozřejmě jedná o donucení zcela legitimní. Rothbard tedy ve skutečnosti operuje pojmem sebevlastnictví, jehož obsah si sám arbitrárně nadefinoval. A tuto arbitrárnost obsahu pojmu sebevlastnictví následně přenáší i na obsah pojmu non-agrese, jenž je definován jako protiprávní porušení tohoto sebevlastnictví. Není potom divu, že v rozsahu tohoto arbitrárně nadefinovaného pojmu non-agrese se nalézá i takový pojem, jako je úkladná vražda.

Z čeho Rothbard vyvozuje, že tato pozitivní práva neexistují? Z toho, že pozitivní práva osoby B vůči osobě A jsou údajně v rozporu se sebevlastnictvím osoby A, resp. s právem osoby A k vlastní osobě a majetku. Nepravdivost Rothbardova obecného soudu o neexistenci pozitivních práv („pozitivní práva nikdy neexistují“) jsme nahlédli v paradoxech o obklíčiteli, o majiteli člunu, o vražedném hostiteli či o skokanovi. Pokud totiž neexistují žádná pozitivní práva, obklíčený nemá právo na vstup na obklíčitelův pozemek, a ve snaze zachovat si život se sám stává agresorem, zatímco jeho úkladný vrah je obětí. Pokud neexistují žádná pozitivní práva, host nemá právo vědět, že v jídle na hostitelově stole je jed, a jakákoli snaha uvalovat na hostitele informační povinnost je agresí vůči němu, zatímco vražedný hostitel se stává obětí.

Je jasné, že pokud by určité pozitivní právo subjektu B existovalo současně a ve stejném rozsahu jako majetkové (negativní) právo subjektu A, byl by to rozpor. Uživací právo k pozemku nemůže mít subjekt A i subjekt B ve stejném rozsahu. Zatímco však Rothbard tvrdí, že ho má subjekt A, z titulu svého sebevlastnictví, já tvrdím, že ho má subjekt B, z titulu nepravdivosti tvrzení, že ho má subjekt A. Pokud by totiž toto právo měl subjekt A, byl by non-agresivním vrahem, což je rozpor. Jelikož jiná osoba v úvahu nepřipadá, máme co do činění s úplnou disjunkcí. Jestliže ne A, tedy B. A ne. Tedy B. Rothbard má tedy pravdu, když říká, že existují pouze majetková práva (Etika svobody, kap. 15, s. 161). Skutečně, non-majetková práva jsou prázdná množina. Spor se tedy nevede o to, zda existují nějaká non-majetková práva, nýbrž o to, jestli majetková práva lze nabýt pouze na základě dobrovolně uzavřené smlouvy či prvotní okupace, nebo zda je lze nabýt i jiným způsobem. Rothbard tvrdí, že majetková práva lze nabýt pouze smluvně či prvotní okupací, já tvrdím, že je lze nabýt i zánikem majetkového práva druhého subjektu v situaci, kdy podržení tohoto majetkového práva druhým subjektem by vedlo k nespravedlnosti. Právo obklíčitele na výlučné užívání pozemků okolo pozemku obklíčeného zaniká automaticky a v ten samý moment, když skoupí poslední metr pozemku okolo obklíčeného a odřízne mu tak cestu k okolnímu světu. Pokud by nezaniklo, stal by se obklíčitel někým, kdo ohrožuje život obklíčeného. Právo hostitele mlčet a nesdělovat svému hostu informace zaniká automaticky a v ten samý moment, kdy do jeho domu vstoupí host, nic netušící, že na stole v jídelně je otrávené jídlo. Právo skokana mlčet a nesdělovat druhému skokanovi informace – právo vyplývající z jeho sebevlastnictví - zaniká automaticky a v ten samý moment, kdy skokan přivede druhého člověka k vodě, pod jejíž hladinou číhá nástraha. Dichotomie negativní právo vs. pozitivní právo by tedy byla zavádějící, pokud bychom jí měli rozumět ve smyslu dichotomie majetkové právo vs. non-majetkové právo. Má-li mít dichotomie negativní právo vs. pozitivní právo nějaký obsah, je třeba ji chápat ve smyslu majetkové právo

nabyté smlouvou či prvotní okupací vs. majetkové právo nabyté z titulu zachování spravedlnosti. V tomto druhém významu tedy Rothbard chápe pozitivní práva jako majetkové nároky, jež nelze opřít o dobrovolně uzavřenou smlouvu ani o prvotní okupaci, a jež tudíž neexistují. Já naopak jejich existenci dokazuji poukazem na nepravdivost kontradiktorního opaku (pozitivní práva nikdy neexistují), kterou ukazují na uvedených právních případech. Povinnost konat je pak logickým ekvivalentem (částečné) ztráty majetkového práva. Povinnost informovat hosta je ekvivalentem ztráty práva (v konkrétní situaci) mlčet vyplývajícího (obecně) z mého sebevlastnictví. Povinnost umožnit vstup na vlastní pozemek je ekvivalentem (částečné) ztráty (výlučného) užívacího práva k tomuto pozemku.

6 Shrnutí

První typ non-agresivní vraždy představují na paradoxu obklíčitele a paradoxu majitele člunu. Druhý typ non-agresivní vraždy představují na paradoxu hostitele a paradoxu skokana. Ve všech těchto situacích jde o to, že promyšlená vražda se může podle Rothbardových definic nacházet v rozsahu non-agresivního jednání. V obou typech non-agresivní vraždy lze oběť vraždy (právně) ochránit uvalením povinnosti na non-agresivního vraha, která nevyplývá ze smlouvy ani z předešlé agrese. U non-agresivní vraždy typu I jde o povinnost vraha trpět jednáním oběti. U non-agresivní vraždy typu II jde o povinnost vraha konat vůči oběti (konkrétně: informovat ji). Práva a povinnosti nevyplývající ze svobodně uzavřené smlouvy či z předešlé agrese nazývám v návaznosti na Rothbardovu terminologii též pozitivní práva a pozitivní povinnosti, v opozici k právům a povinnostem negativním, jež mají svůj původ ve smlouvě či v předešlé agresi. Argumentuji však, že obě skupiny práv a povinností spadají do skupiny práv a povinností majetkových (vlastnických). Dichotomie negativní právo vs. pozitivní právo by tedy byla zavádějící, pokud bychom jí měli rozumět ve smyslu dichotomie majetkové právo vs. non-majetkové právo. Má-li mít dichotomie negativní právo vs. pozitivní právo nějaký obsah, je třeba ji chápat ve smyslu majetkové právo nabyté smlouvou (či na základě vytrpěné agrese jakožto kompenzace za tuto agresi) vs. majetkové právo nabyté z titulu zachování spravedlnosti. V tomto druhém významu tedy Rothbard chápe pozitivní práva jako majetkové nároky, jež nelze opřít o dobrovolně uzavřenou smlouvu ani o nárok na kompenzaci za předešlou agresi, a jež tudíž neexistují. Já naopak jejich existenci dokazuji poukazem na nepravdivost kontradiktorního opaku („pozitivní práva nikdy neexistují“), kterou ukazují na uvedených paradoxech obklíčitele, majitele člunu, hostitele a skokana. Připouštím, že pokud by určité pozitivní právo subjektu B existovalo současně a ve stejném rozsahu jako majetkové (negativní) právo subjektu A, byl by to rozpor. Určité konkrétní majetkové právo nemůže mít subjekt A i subjekt B současně a ve stejném rozsahu. Zatímco však Rothbard tvrdí, že ho má vždycky subjekt A, z titulu svého sebevlastnictví, já argumentuji, že ho někdy má subjekt B, z titulu nepravdivosti tvrzení, že ho má subjekt A. Pokud by totiž toto právo měl subjekt A, byl by v uvedených paradoxních situacích non-agresivním vrahem, což je rozpor. Jelikož jiná osoba v úvahu nepřipadá, máme co do činění s úplnou disjunkcí. Jestliže ne A, tedy B. A ne. Tedy B. Důkazem nepravdivosti kontradiktorního opaku („pozitivní práva nikdy neexistují“) je tedy nalezení případu, kdy existují pozitivní práva a pozitivní povinnosti. A důkazem, že existují, je to, že jejich neexistence v takovém případě implikuje rozporný pojem non-agresivní vraždy.

Seznam použitých zdrojů

- Brenkert, George G. 1998. Self-Ownership, Freedom, and Autonomy. *The Journal of Ethics*, 1998, Vol. 2, No. 1, pp. 27-55.
- Kostka, Ondřej. 2012. Pojetí přirozeného řádu u Locka a Rothbarda. *E-LOGOS*, 19(1), pp. 1-17. doi: 10.18267/j.e-logos.318.
- Rockwell, Llewellyn H. Jr. 2013. The Libertarian Paradox. [online] Dostupné z: <https://mises.org/library/libertarian-paradox>
- Rothbard, Murray N. 1998. *Etika svobody*. Praha: Liberální institut, 2009. ISBN 978-80-8638-955-4.
- Sadowsky, James A. 1966. Private Property and Collective Ownership. [online] Dostupné z: <https://mises.org/library/private-property-and-collective-ownership>.
- Taylor, Robert S. 2005. Self-Ownership and the Limits of Libertarianism. *Social Theory and Practice*, October 2005, Vol. 31, No. 4, pp. 465-482.